

RĂSPUNDEREA PENALĂ A JUDECĂTORULUI PENTRU INFRAACȚIUNI CONTRA JUSTIȚIEI

Cozma Daniela - personal de specialitate juridică asimilat judecătorilor și procurorilor la Inspecția Judiciară în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii, București – România

CZU: 347.962:343.969.5(478)

В статье представлен обзор преступлений, за которые несет уголовную ответственность судья в силу своего правового статуса в соответствии с уголовным законодательством Румынии и Республики Молдова. Особое внимание уделяется уголовной характеристике деяний, инкриминируемых в ст. 277, 280 и 283 Нового Уголовного кодекса Румынии и ст. 307, 308 ч. (2) и ст. 309 Уголовного кодекса Республики Молдова.

Ключевые слова: судья, уголовная ответственность, уголовный закон, преступление.

The article includes an overview of the crimes for which the magistrate is criminally responsible based on his status as a judge, according to the criminal law of Romania and the Republic of Moldova. Particular emphasis is placed on the juridical-criminal characteristic of the facts incriminated in art. 277, 280 and 283 of the New Criminal Code of Romania and art. 307, 308 par. (2) and art. 309 of the Criminal Code of the Republic of Moldova.

Keywords: magistrate, judge, criminal liability, criminal law, crime.

Articolul cuprinde o trecere în revistă a infracțiunilor pentru care este pasibil de răspundere penală magistratul în virtutea statutului său de judecător, potrivit legii penale din România și Republica Moldova. Se pune accentul în special pe caracteristica juridico-penală a faptelor incriminate în art. 277, 280 și 283 din Noul Cod penal al României și art. 307, 308 alin. (2) și art. 309 din Codul penal al Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: magistrat, judecător, răspundere penală, infracțiune.

Vorbind în general despre răspunderea penală a persoanei care îndeplinește o funcție publică, ca formă a răspunderii juridice, după cum se știe aceasta intervine în ipoteza în care funcționarul a săvârșit o infracțiune în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu acestea [13, p. 89].

Aminitim în context că *răspunderea penală* a fost definită în doctrină ca fiind „raportul juridic penal de constrângere, născut ca urmare a săvârșirii infracțiunii între stat, pe de o parte, și infractor pe de altă parte, raport complex al cărui conținut îl formează dreptul statului de a aplica sancțiunea prevăzută pentru infracțiunea săvârșită și de a-l constrânge să o execute, precum și obligația in-

fractorului de a răspunde pentru fapta sa și de a se supune sancțiunii aplicate în vederea restabilirii ordinii de drept și restaurării autorității legii” [5, p. 311].

Instituția juridică în cauză este aplicabilă și categoriei profesionale a *magistraților* (judecătorilor), chiar dacă ei sunt cei care aplică legea, întrucât într-un stat de drept magistrații nu au o imunitate absolută atunci când încalcă obligațiile ce derivă din lege ori Constituție [11, p. 110-111; 10, p. 51-52] și care se circumscriu funcției pe care o ocupă. În general, pentru modul în care își exercită atribuțiile specifice funcției și îndeplinește obligațiile ce derivă din aceasta, magistratul răspunde în

una din modalitățile prevăzute de lege (penal, civil, disciplinar sau moral) [13, p. 89].

Însăși ideea răspunderii penale a magistratului nu este nouă, ea a fost cuprinsă și în *Codul penal francez* din 1810, unde erau incriminate faptele funcționarului public, în general, iar anumite texte făceau referiri explicite la magistrați [13, p. 70]. Desigur, instituția poate fi atestată cu mult înainte de această perioadă, fiind cunoscut faptul că în trecut sancțiunile aplicate magistraților erau drastice (sancționarea pecuniară, pedepse corporale, recunoașterea publică a vinei, pedeapsa cu moartea), tocmai pentru percepția actului emis de magistrat, care, de multe ori, era asimilat actului divin, o nedreptate din partea celui învestit cu această putere fiind greu de acceptat [13, p. 71].

În prezent, magistratul nu poate fi considerat un subiect de drept penal fără a se ține seama de funcția sa și, mai ales, fără a se face referiri la statutul său. În legătură cu aceasta, în doctrină [13, p. 74] destul de sugestiv s-a conturat esența instituției răspunderii penale a magistratului, menționându-se că exercitarea atribuțiilor cu rea-credință, gravă neglijență ori nerespectarea normelor procedurale de către magistrat în activitatea judiciară ce a avut ca rezultat pronunțarea unei hotărâri sau soluții greșite, contrare realității și normelor legale aplicabile în cauză ori drepturilor și libertăților fundamentale ale părților, angajează răspunderea juridică penală a magistraților în condițiile legii.

Specific pentru categoria magistraților este faptul că, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, în legătură cu exercitarea funcției sau prin abatere de la anumite norme care nu au o legătură directă, nemijlocită cu funcția, pot pune sub semnul îndoielii prestigiul funcției de judecător și al corpului magistraților din care fac parte [13, p. 89].

Recunoașterea magistratului ca subiect de drept penal și admiterea cercetării lui penale este consacrată expres în legile de organizare judiciară ale României și Republicii Moldova. În România, relevante în acest sens sunt art. 94, art. 65 alin. (1) lit. f), art. 62 alin. (1) și (2) din *Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor* [18]. Bunăoară, art. 94 din legea citată expres prevede că „Judecătorii (...) răspund civil, disciplinar și penal, în condițiile legii”. În cazul Republicii Moldova nu atestăm o stabilire expresă a formelor de răspundere juridică de care este pasibil judecătorul.

Din economia *Legii cadru* în domeniu (*Legea cu privire la statutul judecătorului* nr. 544/1995 [19]), poate fi dedusă doar posibilitatea atragerii acestuia la răspundere penală (art. 19).

Vorbind nemijlocit despre răspunderea penală a magistratului, considerăm necesar a preciza că aceasta, potrivit legii, este posibilă în trei ipostaze:

- răspunderea penală în calitate de persoană fizică (subiect general);
- răspunderea penală în calitate de funcționar public (subiect activ calificat);
- răspunderea penală în calitate de judecător (de asemenea, subiect activ calificat).

În primul caz, magistratul în calitate de persoană fizică sau subiect general de drept este pasibil de răspundere penală pentru comiterea oricărei fapte incriminate de legea penală.

Fără îndoială că judecătorul trebuie să răspundă ca orice altă persoană pentru infracțiunile pe care le-ar săvârși fără a avea legătură cu exercitarea profesiei sale. Calitatea de judecător nu-l poate absolve de răspundere și nu constituie nici circumstanță atenuantă, ba chiar dimpotrivă [2, p. 144]. Totuși, având în vedere importanța funcției de magistrat în ansamblul societății, legiuitorul a instituit anumite derogări de la dreptul comun, în mare parte acestea vizând doar aspecte de procedură [16, p. 34].

În al doilea caz, magistratul, exercitând o funcție publică și fiind deci un funcționar public în cadrul sistemului judecătoresc, ca serviciu public [12, p. 41], este pasibil de răspundere penală pentru faptele interzise de legea penală săvârșite în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu acestea. În acest caz, magistratul va răspunde pentru fapte comise de subiecți activi calificați, expres reglementate de legea penală.

În al treilea caz, magistratul va răspunde penal și pentru faptele expres prevăzute de legea penală ca fiind comise de judecători. De regulă, acestea sunt grupate în categoria specială a infracțiunilor contra justiției, incluse în Titlul IV din Partea Specială a *Noului Cod Penal* al României [20] (în continuare NCP) și Capitolul XV din Partea Specială a *Codului penal* al Republicii Moldova [9].

Propunându-ne în continuare să ne axăm doar asupra acestor fapte, reiterăm că în orice sistem penal, infracțiunile contra justiției joacă rolul de sprijin principal pentru desfășurarea în bune con-

diții a procedurilor judiciare [3, p. 304] și realizarea eficientă a actului de justiție.

Mai mult, „funcționarea mecanismului statal, precum și asigurarea drepturilor și intereselor legitime ale cetățenilor nu sunt posibile în lipsa unei justiții eficiente. Eficacitatea justiției este rezultatul respectării stricte a legii de către reprezentanții puterii judecătorești, dar și de către persoanele cu funcție de răspundere care contribuie la înfăptuirea justiției. Infrațiunile comise de către aceștia subminează autoritatea puterii de stat, în general, și autoritatea instituțiilor și autorităților publice în care activează astfel de persoane, în particular. Atingerea adusă relațiilor și valorilor sociale din sfera justiției de către reprezentanții puterii judecătorești și de către persoanele cu funcție de răspundere, care contribuie la înfăptuirea justiției, provoacă îndoieli din partea cetățenilor cu privire la capacitatea statului de a menține ordinea de drept, precum și cu privire la supremația legii” (E.F. Baisalueva [24, p. 3] citată de S. Brînză și V. Stati [4, p. 789]). Iar aceasta generează într-un final nihilismul juridic, fenomen ce deturneză însăși esența statului de drept.

În mare parte de aici pornește raționamentul necesității incriminării unui șir de fapte ca fiind comise împotriva/contră justiției. În același timp, este important de precizat că justiția în calitate de obiect generic al infracțiunilor contra justiției este apărută numai sub acele aspecte în care poate fi atins nemijlocit procesul înfăptuirii justiției (atât de către subiecți activi generali, cât și speciali). Cu toate acestea în activitatea organelor judiciare se săvârșesc și alte infracțiuni cum ar fi actele de corupție, neglijența în serviciu, abuz de putere și de serviciu, exces de putere etc. Atunci când aceste fapte nu aduc atingere nemijlocit procesului înfăptuirii justiției nu poate fi vorba de infracțiuni care împiedică înfăptuirea justiției [23, p. 11], ele încadrându-se deja în altă categorie de infracțiuni.

Rămânând în sfera infracțiunilor contra justiției, ne propunem în continuare să identificăm faptele pentru care sunt pasibili judecătorii, potrivit legii penale a României și a Republicii Moldova.

Răspunderea judecătorului pentru infracțiuni contra justiției în România.

Din economia legii penale a României (*Noul Cod Penal* (în continuare NCP) [20]), constatăm că judecătorii (ca subiecți activi speciali) sunt pa-

sibili de răspundere penală pentru următoarele infracțiuni împotriva înfăptuirii justiției:

- *compromiterea intereselor justiției* (art. 277 NCP);
- *cercetarea abuzivă* (art. 280 NCP);
- *represiunea nedreaptă* (art. 283 NCP).

I. *Compromiterea intereselor justiției.*

Potrivit alin. (1) art. 277 NCP, magistratul (judecătorul) este pasibil de răspundere penală pentru „divulgarea, fără drept, de informații confidențiale privind data, timpul, locul, modul sau mijloacele prin care urmează să se administreze o probă (...), dacă prin aceasta poate fi îngreunată sau împiedicată urmărirea penală (...)”.

Aliniatul (2) al art. 277 NCP stabilește răspunderea penală a funcționarului public pentru „[d] ezvăluirea, fără drept, de mijloace de probă sau de înscrisuri oficiale dintr-o cauză penală, înainte de a se dispune o soluție de netrimitere în judecată ori de soluționare definitivă a cauzei (...)” de care a luat cunoștință în virtutea funcției.

Prin interpretare, putem constata că magistratul este pasibil de pedeapsă penală și pentru o asemenea faptă întrucât face parte, potrivit art. 175 alin. (1) din NCP, din câmpul semantic al noțiunii de „funcționar public”.

În general, infracțiunea de *compromitere a intereselor justiției* cuprinde o paletă largă de conduite care, dintr-o perspectivă sau alta, pot afecta înfăptuirea actului de justiție, fie prin îngreunarea sau împiedicarea urmăririi penale, fie prin afectarea drepturilor procesuale ale persoanelor implicate în procesul penal, drept urmare a alterării prezumției de nevinovăție, ca principiu director al procesului penal [3, p. 351].

Ca motivație a acestei incriminări (apreciată ca fiind una nouă [1, p. 24]), redactorii textului atestă faptul că „incriminarea acestui tip de conduită urmărește în primul rând creșterea gradului de exigență față de funcționarii care își desfășoară activitatea în domeniul administrării justiției, în legătură cu modul de gestionare a unor date și informații pe care le obțin în cursul unui proces penal, care pot influența semnificativ aflarea adevărului ori dreptul la un proces echitabil al persoanei cercetate sau judecate” [15].

Încriminarea unei astfel de fapte vine să întărească garanțiile privind dreptul la un proces echitabil și în special prezumția de nevinovăție, consa-

crate în art. 6 din *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*. Potrivit Convenției, statele semnatare au, pe lângă obligația negativă de a se abține de la orice încălcare a drepturilor în afara limitelor permise, și obligația pozitivă de a lua măsurile necesare să asigure garantarea acestor drepturi împotriva încălcării lor de către orice altă persoană, astfel că încălcarea prezumției de nevinovăție angajează responsabilitatea statului în cazul nerespectării oricăreia dintre cele două obligații.

Astfel, prin reglementarea analizată se urmărește „împiedicarea funcționarilor să prezinte public mijloace de probă (declarații de martori, expertize, înregistrări audio-video, procese-verbale de redare a conținutului unor convorbiri înregistrate etc.) într-un proces penal în curs de desfășurare, în scopul de a nu transforma prezumția de nevinovăție într-o prezumție provizorie de vinovăție până la soluționarea cauzei. În plus, aprecierea unei probe, indiferent de conținutul acesteia, poate duce adesea la concluzii eronate, atît timp cît ea nu este evaluată în raport de întregul probatoriu al dosarului pentru a-i stabili astfel legalitatea, relevanța și forța probatorie, dar, odată adusă la cunoștința publică, o probă aparent incriminatoare va induce în mod inevitabil, ideea de vinovăție, iar uneori această percepție nu mai poate fi schimbată nici măcar prin prezentarea verdictului oficial de nevinovăție constatat de autoritățile judiciare” [15].

Date fiind modalitățile eterogene de comitere a faptei, fiecare dintre conduitele incriminate lezează dintr-un unghi distinct valoarea socială protejată, generic numită buna înfăptuire a justiției.

Articolul analizat conține o variantă tip în alin. (1) și două variante de tip – alin. (2) și (3). Prin urmare, acestea se rețin în concurs real de infracțiuni, atît între ele, cît și față de fapta de bază, dacă sunt comise de aceeași persoană, chiar dacă au prevăzut aceeași pedeapsă, pentru că nu sunt fungibile, nu se pot substitui [14, p. 61].

Potrivit cercetătorilor, alin. (1) al art. 277 NCP incriminează o formă specială de favorizare a infractorului, căci prin divulgarea unor date privind derularea unor acte de urmărire penală aflarea adevărului poate fi iremediabil compromisă, cu consecința implicită a îngreunării sau zădărniciii urmăririi penale. În esență, infracțiunea urmărește împiedicarea scurgerilor de informații cu privire la

derularea unor procedee probatorii în cadrul procesului penal, scurgeri care ar putea compromite aflarea adevărului.

Prin următoarele două modalități de comitere (alin. (2) și (3) art. 277 NCP) se urmărește protejarea suspectului sau inculpatului de eventuale încălcări ale prezumției de nevinovăție, prin expunerea publică a unor informații din dosarul penal, care ar putea altera pînă la esență această garanție/drept procesual acordat inculpatului [3, p. 352].

Subiectul activ al infracțiunii este unul special, fapta putînd fi comisă doar de către un funcționar public care a cunoscut informațiile în cadrul exercitării atribuțiilor de serviciu.

Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 277 NCP cuprinde acțiunea de *divulgare* care presupune transmiterea informației privind administrarea unei probe unei/unor persoane sau publicului larg.

Informația confidențială diulată trebuie să se refere la data, timpul, locul, modul sau mijloacele prin care urmează să se administreze o probă. În cazul în care informația se referă la orice altă împrejurare, iar divulgarea poate fi considerată un ajutor dat pentru a îngreuna sau împiedica efectuarea urmăririi penale, fapta funcționarului public va fi încadrabilă în infracțiunea de favorizare a infractorului.

Informația confidențială divulgată poate să se refere la efectuarea acelor procedee probatorii care mizează pe „luarea prin surprindere” a inculpatului sau a persoanei vizate, astfel încât aceasta să nu aibă posibilitatea de a distruge probele relevante petru cauză (spre exemplu, efectuarea unei percheziții la domiciliu) ori de a-și disimula comportamentul în vederea ascunderii conduitei sale infracționale (interceptări).

Așadar, informațiile confidențiale, de regulă, se vor referi la următoarele procedee probatorii: interceptarea audio sau video a suspectului, efectuarea în viitor sau derularea unor operațiuni sub acoperire, efectuarea unei precheziții domiciliare, efectuarea unui flagrant etc. [21, p. 188].

Textul analizat impune și o urmare specifică, cerînd ca actul de divulgare să aibă aptitudinea de a îngreuna sau împiedica urmărirea penală. În acest sens, cercetătorii susțin că pornind de la natura procedeeului probatoriu și de la cerința ca orice probă administrată în cauză să fie concludentă

și pertinentă se conturează tendința de a prezuma existența unei astfel de urmări din simplul fapt al divulgării [3, p. 354].

În a doua modalitate de comitere a faptei (prevăzută la alin. (2) art. 277 NCP) se sancționează divulgarea oricărei informații consemnate în dosarul cauzei penale, fie că ea se referă la probe, fie că se referă la efectuarea unor acte procesuale.

Latura subiectivă a infracțiunii în toate modalitățile de comitere se caracterizează prin intenție directă sau eventuală.

Sanctiunea pentru modalitatea de comitere prevăzută la alin. (1) art. 277 NCP este închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă, iar pentru modalitatea prevăzută la alin. (2) – închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

Potrivit cercetătorilor, prevederi similare celei române sunt în art. 226-13 și 434-7-2 din Codul penal francez, art. 379bis din Codul penal italian, art. 466 din Codul penal spaniol, art. 371 din Codul penal portughez, art. 293 din Codul penal elvețian și în Capitolul 20 din Codul penal suedez [14, p. 61].

Alte voci susțin că norma penală în cauză cuprinde o incriminare nouă care nu corespunde realităților din România. Este un exces de represiune nejustificat nici de solicitările doctrinei, nici ale jurisprudenței. Mai mult, există și o preluare necritică a unor modele străine [1, p. 24]. În opinia noastră, asemenea fapte comise de judecător nu ar trebui să rămână nepedepsite, întrucât într-o astfel de variantă ele ar putea constitui premise certe pentru eventuale acte de corupție.

II. Cercetarea abuzivă. Potrivit art. 280 NCP: „(1) Întrebuințarea de promisiuni, amenințări sau violențe împotriva unei persoane urmărite sau judecate într-o cauză penală, de către un organ de cercetare penală, un procuror sau un judecător, pentru a o determina să dea ori să nu dea declarații, să dea declarații mincinoase ori să își retragă declarațiile, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică. (2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează producerea, falsificarea ori ticluirea de probe nereale de către un organ de cercetare penală, un procuror sau un judecător”.

În prima formă de comitere (alin. (1) art. 280 NCP), infracțiunea de cercetare abuzivă vizează toate acele forme prin care se poate compromite

legalitatea procesului penal, prin încălcarea principiului loialității administrării probelor (principiu expres reglementat de art. 101 Cod de procedură penală a României).

Astfel, chiar dacă finalitatea oricărui proces penal trebuie să fie aflarea adevărului, adevărul poate fi aflat doar prin instrumentele legale puse la dispoziția organelor judiciare, nu și prin conduite abuzive care pun în discuție fundamentele statului de drept. Din această perspectivă, infracțiunea este una contra înfăptuirii actului de justiție în afara limiteor de legalitate trasate de dreptul procesual penal [3, p. 362].

Subiectul activ este unul special, respectiv un organ de cercetare penală, procuror sau un judecător (fie un judecător de drepturi și libertăți, fie un judecător de cameră preliminară fie un judecător de scaun – cel care judecă propriu-zis cauza [14, p. 64]). *Subiectul pasiv* este, de asemenea, special, respectiv o persoană urmărită sau judecată într-o cauză penală.

Latura obiectivă a infracțiunii în prima sa modalitate de comitere (alin. (1) art. 280 NCP), presupune acțiunea de întrebuințare de promisiuni, amenințări sau violențe față de victimă, pentru a o determina să dea sau să nu dea declarații, să dea declarații mincinoase ori să își retragă declarațiile. Deci, fapta este una comisivă, exprimată prin acțiuni de întrebuințare a promisiunilor, amenințărilor sau violențelor față de victimă.

În a doua formă de comitere (alin. (2) art. 280 NCP), potrivit unor cercetători [3, p. 363], infracțiunea nu este decât o formă specială de inducere în eroare a organelor judiciare prin producerea sau ticluirea de probe, formă calificată prin calitatea specială a subiectului activ (raportat la art. 268 alin. (1) NCP). Din acest punct de vedere, se consideră că pentru o reglementare mai „ordonată” a infracțiunilor, ar fi fost oportună plasarea acestei modalități de comitere ca o formă agravantă în cadrul art. 268 alin. (2) NCP [3, p. 363], care incriminează fapta de *inducere în eroare a organelor judiciare*. În concret, norma dată prevede pedeapsă penală pentru „producerea sau ticluirea de probe nereale, în scopul de a dovedi existența unei fapte prevăzute de legea penală ori săvârșirea acesteia de către o anumită persoană”. Alte voci susțin că chiar dacă fapta cercetată reprezintă o variantă specială a inducerii în eroare a organelor judiciare ca mo-

dalitate de comitere, ea nu poate fi inclusă la acea infracțiune din cauza calității subiectului activ (în-suși organul judiciar) [14, p. 64].

Venind cu unele explicații, precizăm că *producerea* de probe înseamnă crearea unor probe care nu au existat (de exemplu, înscrisuri falsificate), iar *ticluirea* înseamnă crearea unui scenariu cu probe existente, astfel încât să se creeze aparența de probare.

Raportat la reglementarea anterioară, în doctrină s-a susținut că ticluirea se poate face doar cu probe neadevărate [22, p. 231] (în noua reglementare, fiind utilizat termenul de „nereale” – e.n.). În opinia altor cercetători însă, plecând de la o asemenea abordare, nu ar mai exista nici o diferență între ticluirea și producerea de probe. Așadar, se crede că probele pot fi și adevărate, dar contextul în care sunt prezentate face ca fapta autorului să poată fi considerată o ticluire de probe [3, p. 315].

Pe de altă parte, atragem atenția că norma penală analizată (alin. (2) art. 280 NCP) incriminează nu doar producerea și ticluirea de probe nereale, dar și falsificarea de probe.

Latura subiectivă a infracțiunii se materializează prin intenție directă sau eventuală [3, p. 315]. Potrivit altei opinii, cu care suntem de acord, elementul subiectiv specific al acestei infracțiuni este intenția directă calificată prin scop, întrucât fapta trebuie să fie comisă pentru determinarea persoanei urmărite sau judecate să dea ori să nu dea declarații, să dea declarații mincinoase ori să își retragă declarațiile. Pe cale de consecință, pentru consumarea infracțiunii nu este necesar să se realizeze acest scop, fiind suficient să se constate că a fost urmărit de făptuitor la momentul comiterii infracțiunii [14, p. 64].

Aceeași formă a intenției poate fi reținută și pentru fapta prevăzută la alin. (2) – „producerea, falsificarea ori ticluirea de probe nereale”, în acest caz, legiuitorul nespecificând existența vreunui scop.

Pedeapsa prevăzută pentru ambele modalități de comitere a faptei este închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

III. Represiunea nedreaptă. Potrivit art. 283 NCP: „(1) Fapta de a pune în mișcare acțiunea penală, de a lua o măsură preventivă neprivativă de libertate ori de a trimite în judecată o persoană,

știind că este nevinovată, se pedepsește cu închisoarea de la 3 luni la 3 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică. (2) Reținerea sau arestarea ori condamnarea unei persoane, știind că este nevinovată, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică”.

Prin infracțiunea de *represiune nedreaptă* se urmărește buna înfăptuire a actului de justiție prin asigurarea că persoanele care au atribuții privind aplicarea legii penale nu le vor deturna de la scopul lor legitim, folosind abuziv aceste instrumente de coerciție, cu consecința încălcării flagrante a drepturilor victimei, respectiv a drepturilor la libertate fizică, la liberă circulație și chiar la viață privată [3, p. 367].

În general, atunci când se pune în mișcare acțiunea penală, se dispun măsuri preventive neprivative și privative de libertate, se trimite în judecată sau se condamnă o persoană, despre care se știe că nu este vinovată, se comit acte procesuale deosebit de periculoase pentru activitatea de înfăptuire a justiției, întrucât ele duc la supunerea unei persoane nevinovate la o represiune nedreaptă [13, p. 133].

Obiectul juridic special la care atentează această faptă este constituit din relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției care exclud acte de represiune nedreaptă împotriva persoanelor nevinovate. *Obiectul juridic secundar* constă din relațiile privitoare la libertatea și demnitatea persoanei.

Subiectul activ este unul special. Chiar dacă norma nu cere în mod explicit o anumită calitate a subiectului activ, din tipicitatea faptei se deduce că acesta trebuie să fie un funcționar public cu atribuții în realizarea actului prevăzut de normă: punerea în mișcare a acțiunii penale (care poate fi dispusă de procuror și judecător); dispunerea și aplicarea măsurilor preventive de constrângere (care pot fi dispuse de procuror și judecător), trimiterea în judecată (care poate fi dispusă numai de procuror), condamnarea unei persoane (care poate fi dispusă numai de judecător) etc. [13, p. 134]. Astfel, subiecți activi pot fi doar procurorul, judecătorul de drepturi și libertăți sau judecătorul/judecătoria dintr-un complet de judecată [3, p. 367].

Dacă e să ne referim concret la judecător, este de precizat că, potrivit normei penale analizate, acesta este pasibil de răspundere penală pentru

asemenea fapte ca: punerea în mișcare a acțiunii penale, dispunerea măsurilor preventive neprivative de libertate, arestarea și condamnarea unei persoane, despre care știe că este nevinovată.

Subiect pasiv secundar este persoana față de care s-a efectuat un act de represiune nedreaptă.

Participația penală este posibilă sub forma instigării sau complicității în toate cazurile. În forma coautoratului, infracțiunea de represiune nedreaptă poate fi comisă numai în ceea ce privește arestarea sau condamnarea unei persoane de către un complet de judecată [13, p. 134].

Latura obiectivă presupune acțiunea de punere în mișcare a acțiunii penale, luarea unei măsuri preventive neprivative de libertate ori trimiterea în judecată a unei persoane știind că este nevinovată. Se afirmă astfel că orice restricționare sau privare de drepturi făcută în mod abuziv, știind că persoana este nevinovată, trebuie să intre sub incidența legii.

În modalitatea asimilată de comitere (prevăzută la alin. (2) art. 283 NCP), sancționată mai grav, fapta constă în reținerea sau arestarea ori condamnarea unei persoane, știind că este nevinovată.

Infrațiunea este una comisivă, săvârșirea uneia dintre acțiunile menționate fiind suficientă pentru realizarea elementului material al infracțiunii; în situația comiterii a două sau mai multe dintre acțiuni (punerea în mișcare a acțiunii penale și arestarea) în baza aceleiași rezoluții infracționale va exista o infracțiune unică și nu un concurs de infracțiuni [13, p. 135].

Explicarea acțiunilor prin care se comite fapta le regăsim explicate detaliat la cercetătoarea F. Dragomir, după cum urmează [13, p. 135-136]:

Punerea în mișcare a acțiunii penale înseamnă inculparea unei persoane care este învinuită de comiterea unei infracțiuni, mijlocul prin care se pune în mișcare acțiunea penală și prin care se realizează elementul material al infracțiunii este unul dintre actele procesuale prevăzute de lege: ordonanța procurorului, încheierea judecătorească.

Arestarea unei persoane presupune emiterea unui mandat de arestare preventivă de către organele abilitate, acțiunea prin care se realizează arestarea fiind încheierea prin care se dispune arestarea învinuitului sau inculpatului și emiterea mandatului de arestare preventivă. Acțiunea de

dispunere a arestării există și atunci când se menține sau se prelungește această măsură.

Trimiterea în judecată presupune deferirea instanței de judecată a unei persoane învinuită de comiterea unei fapte penale, acțiune care se realizează prin întocmirea rechizitoriului de către procuror.

A *condamna* o persoană înseamnă a pronunța o hotărâre prin care se constată că persoana inculpată este vinovată și se aplică o pedeapsă sau alte sancțiuni de drept penal. Elementul material al infracțiunii de represiune nedreaptă se realizează prin pronunțarea hotărârii de condamnare, indiferent dacă aceasta a fost ulterior desființată de o instanță superioară sau dacă a intervenit o amnistie.

Toate aceste acțiuni dobândesc caracter penal atunci când sunt exercitate contra unei persoane nevinovate. Nevinovăția unei persoane se consideră dovedită atunci când s-a constatat existența vreunui dintre cazurile prevăzute la art. 10 *Cod de procedură penală* român (fapta nu există, fapta nu este prevăzută de legea penală, faptei îi lipsește unul dintre elementele constitutive ale infracțiunii etc.) sau în situația în care, potrivit art. 11 din *Codul de procedură penală* român, trebuie să se dispună scoaterea de sub urmărire penală sau achitarea [13, p. 136].

Urmarea imediată are un conținut complex, pe de o parte, constă în crearea unei stări de pericol pentru relațiile sociale de serviciu care compun obiectul juridic special, iar pe de altă parte, constă în atingerea adusă demnității, onoarei sau libertății fizice, psihice a persoanei nevinovate, în cazul în care aceasta a fost efectiv arestată sau a început executarea pedepsei la care a fost condamnat [13, p. 136].

Urmarea imediată principală sau secundară a infracțiunii de represiune nedreaptă, constând într-o stare de pericol și vătămarea cauzată celui față de care s-a săvârșit elementul material al infracțiunii, este inerentă acestor acțiuni, astfel că legătura de cauzalitate fiind implicită, constatarea acesteia nu trebuie dovedită.

Fapta analizată poate fi comisă cu intenție directă sau eventuală (indirectă). Pentru existența infracțiunii este necesar ca făptuitorul să fi știut că persoana împotriva căreia se comite vreuna dintre acțiunile prevăzute la art. 283 NCP, este nevinova-

tă. Săvîrșirea faptei din culpă nu este incriminată și, ca atare, nu constituie infracțiune.

Nu există răspundere penală în situația în care făptuitorul a apreciat în mod greșit că o persoană împotriva căreia a acționat este vinovată sau în situația în care a apreciat greșit că o persoană este nevinovată dar, ulterior, se stabilește vinovăția acesteia [13, p. 136].

Modalități. Infracțiunea, deși susceptibilă de parcurgerea fazei actelor premergătoare și de tentativă, este incriminată numai în formă consumată. Actele preparatorii pot fi incriminate, atunci cînd au servit la comiterea infracțiunii, ca acte de complicitate anterioară sau ca acte de instigare.

Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care s-a săvîrșit una dintre acțiunile ce constituie elementul material și s-a produs urmarea imediată. Atunci cînd elementul material se realizează prin dispunerea arestării sau condamnarea persoanei nevinovate, nu este nevoie pentru consumarea infracțiunii ca acea persoană să fie efectiv arestată sau să înceapă executarea pedepsei.

Infracțiunea este susceptibilă de prelungire în timp sub forma infracțiunii continuate, cînd în realizarea aceleiași rezoluții infracționale făptuitorul, succesiv, pune în mișcare acțiunea penală, dispune arestarea și trimite în judecată [13, p. 137].

Sancțiunea. În prima modalitate de comitere, infracțiunea se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

În a doua modalitate de comitere, fapta se sancționează cu închisoare de la 3 la 10 ani de la și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică. Opțiunea legiuitorului de a sancționa mai grav comiterea faptei în această modalitate se consideră a fi justă, avînd în vedere faptul că prin aceste acțiuni victima suferă cea mai gravă consecință posibilă a fi generată în cadrul unui proces penal, respectiv privarea sa de libertate [3, p. 368].

Acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, iar urmărirea penală și judecarea se face potrivit normelor procedurale aplicate în cauzele în care sunt cercetați magistrații (procedura cvasiderogatorie de la dreptul comun) [13, p. 137].

În fine, precizăm că norma analizată reproduce prevederile art. 268 Cod penal anterior adăugînd ipoteze noi (reținerea, luarea unei măsuri preven-

tive neprivative de libertate). Potrivit statisticii judiciare acest text nu s-a aplicat niciodată. Prin urmare, în doctrină se susține că fapta rămîne a fi o incriminare ce răspunde mai mult unei ipoteze teoretice [1, p. 24; 14, p. 61].

Răspunderea judecătorului pentru infracțiuni contra justiției în Republica Moldova.

Din economia legii penale a Republicii Moldova (*Codul Penal* (în continuare CP RM) [9]), constatăm că judecătorii (ca subiecți activi speciali) sunt pasibili de răspundere penală pentru următoarele infracțiuni împotriva îndeplinirii justiției:

- *pronunțarea unei sentințe, decizii, încheieri sau hotărîri contrare legii* (art. 307 CP RM);
- *arestarea ilegală cu bună-știință* (art. 308 alin. (2) CP RM);
- *constrîngerea de a face declarații* (art. 309 CP RM).

O caracterizare juridico-penală complexă a acestor infracțiuni regăsim la cercetătorii S. Brînză și V. Stati [4, p. 777-790]. Respectiv, în cele ce urmează ne vom axa în special pe ideile acestora.

I. Pronunțarea unei sentințe, decizii, încheieri sau hotărîri contrare legii. În art. 307 CP RM sunt reunite două variante-tip de infracțiune (la alin. (1) și alin. (2) lit. a) sunt prevăzute două infracțiuni de sine stătătoare [4, p. 777]) și o variantă agravată de infracțiune:

- prima variantă-tip de infracțiune, prevăzută la alin. (1) art. 307 CP RM, constă în *pronunțarea cu bună-știință de către judecător a unei hotărîri, sentințe, decizii sau încheieri contrare legii, dacă aceasta nu este legată de învinuirea de săvîrșire a unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional*;
- cea de-a doua variantă-tip de infracțiune, specificată la lit. a) alin. (2) art. 307 CP RM, se exprimă în *pronunțarea cu bună-știință de către judecător a unei hotărîri, sentințe, decizii sau încheieri contrare legii, dacă aceasta este legată de învinuirea de săvîrșire a unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional*;
- varianta agravată de infracțiune, consemnată la lit. c) alin. (2) art. 307 CP RM, cuprinde cazul în care *infracțiunea prevăzută la alin. (1) se soldează cu urmări grave*.

În încercarea de a justifica necesitatea incriminării faptei în discuție, reiterăm că potrivit pct. 4.4

din Hotărârea Parlamentului RM pentru aprobarea Strategiei de consolidare a sistemului judecătoresc, nr. 174 din 19.07.2007 [17], garantarea independenței justiției nu depinde numai de asigurarea unui cadru legislativ coerent și de furnizarea mijloacelor necesare, dar și de responsabilizarea sistemului judecătoresc prin formarea unei atitudini a judecătorilor care să garanteze aplicarea legii în conformitate cu cele mai înalte standarde profesionale. De asemenea, potrivit alin. (1) și (2) art. 15 din *Legea cu privire la statutul judecătorului* [19], judecătorii sunt obligați, printre altele, să respecte întocmai cerințele legii la înfăptuirea justiției și să asigure interpretarea și aplicarea uniformă a legislației; să se abțină de la fapte care dăunează interesele serviciului și prestigiului justiției, care compromit cinstea și demnitatea de judecător, provoacă îndoieli față de obiectivitatea lor. La fel, conform art. 5 din *Codul de etică al judecătorului* [7], în exercitarea atribuțiilor, judecătorul are următoarele obligații: să-și îndeplinească îndatoririle și funcțiile de serviciu profesionist, competent, conform legii; să decidă prompt, eficient și obiectiv în toate cauzele judiciare; să-și exercite responsabilitățile juridice ce îi revin în măsura în care să se asigure de aplicarea corectă a legii etc.

Cu siguranță, unul dintre exemplele cele mai grave de încălcare a acestor obligații îl constituie *pronunțarea unei hotărâri, sentințe, decizii sau încheieri contrare legii* [4, p. 778], faptă pasibilă de pedeapsă penală în baza art. 307 CP RM.

La o analiză sumară a componenței de infracțiune prevăzută în art. 307 CP RM, menționăm următoarele:

Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 307 CP RM îl formează relațiile sociale cu privire la înfăptuirea justiției, sub aspectul corespunderii legii actelor procedurale efectuate de către judecători. În ceea ce privește a doua variantă-tip a infracțiunii, prevăzută la lit. c) alin. (2) art. 307 CP RM, aceasta aduce atingere în plan secundar relațiilor sociale cu privire la viața sau sănătatea persoanei.

Obiectul imaterial al infracțiunii îl reprezintă hotărârea, sentința, decizia sau încheierea contrară legii. Hotărârea, sentința, decizia sau încheierea este contrară legii atunci când are la bază încălcări de natură materială sau procesuală (de exemplu, nu s-a efectuat corect calificarea faptei persoanei

inculpate; i s-a aplicat o pedeapsă neîntemeiat de severă sau neîntemeiat de blândă; a fost satisfăcută neîntemeiat acțiunea civilă sau s-a refuzat neîntemeiat satisfacerea acesteia; au fost încălcate substanțial principiile procesului penal, ale procesului civil sau ale procesului contravențional; au fost grav încălcate drepturile participanților la proces etc.) [4, p. 779].

Este necesar ca încălcarea să fie suficient de gravă. De asemenea, este obligatoriu să existe o confirmare juridică a faptului că hotărârea, sentința, decizia sau încheierea este contrară legii. O astfel de confirmare o reprezintă casarea totală sau parțială a actului procedural corespunzător de către instanța ierarhic superioară. Respectiva confirmare juridică se poate exprima și în recunoașterea actului procedural corespunzător, de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului, drept hotărâre prin care au fost încălcate drepturile și libertățile fundamentale ale omului. În lipsa oricărei din aceste confirmări juridice, nu există temei pentru aplicarea răspunderii în baza alin. (1) art. 307 CP RM [4, p. 780].

Este greu de a fi de acord cu o asemenea poziție, întrucât pînă la moment, nici un judecător nu a fost atras la răspundere penală în baza alin. (1) art. 307 CP RM din considerentul că Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului prin actul justiției. Mai mult, raportat la numărul permanent în creștere al cauzelor pierdute de stat în fața Curții Europene, pînă la moment nu s-a reușit nici măcar atragerea la răspundere civilă a judecătorilor în cauză, nemaivorbind de răspunderea penală, aceștia continuând să activeze și să ia decizii ilegale prin care încălcă grav drepturile fundamentale ale omului.

Probabil, pentru a face lumină în această situație *Legea cu privire la statutul judecătorului* nr. 544/1995 [19] prevede la art. 19 alin. (3): „Judecătorul nu poate fi tras la răspundere pentru opinia sa exprimată în înfăptuirea justiției și pentru hotărârea pronunțată dacă nu va fi stabilită, prin sentință definitivă, vinovăția lui de abuz criminal”. În opinia noastră, și în condițiile existenței acestei precizări legale, nu se epuizează semnele de întrebare ridicate la capitolul dat. Bunăoară, ce trebuie înțeles prin „abuz criminal”, odată ce legea în cauză nu oferă nici o explicație? Probabil este un su-

biect ce trebuie clarificat fie pe cale legislativă, fie jurisprudențială, pentru a evita orice interpretare eronată în materie.

Latura obiectivă a acestei infracțiuni, potrivit unei opinii, constă în acțiunea de pronunțare a unei hotărâri, sentințe, decizii sau încheieri contrare legii. Se are în vedere citirea în ședința de judecată a rezultatului deliberării judecătorului sau a completului de judecată [4, p. 780]. În opinia noastră, o astfel de identificare a laturii obiective a infracțiuni nu este corectă, întrucât legiuitorul nu incriminează acțiunea de aducere la cunoștința publică a rezultatului actului de justiție realizat, ci însăși decizia ilegală luată de judecător la soluționarea pricinii deduse în fața sa, indiferent de forma procedurală pe care o îmbracă (hotărâre, decizie, sentință sau încheiere). Prin urmare, judecătorul este pasibil de răspundere penală pentru soluția ilegală pe care a dat-o și nu pentru citirea acesteia destinatarilor săi.

Latura subiectivă a infracțiunii se caracterizează prin intenție directă, în acest sens, fiind indispensabil ca făptuitorul să manifeste bună știință la săvârșirea infracțiunii analizate. Această condiție presupune că el are certitudinea că actul procedural, pe care îl pronunță, nu corespunde legii (mai bine zi decizia pe care a luat-o nu corespunde legii – e.n.). În cazul neîntrunirii acestei condiții, lipsește temeiul aplicării alin. (1) art. 307 CP RM [4, p. 781].

În contextul dispoziției de la lit. c) alin. (2) art. 307 CP RM, prin „urmări grave” se are în vedere: decesul victimei, vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății. În raport cu aceste urmări prejudiciabile, făptuitorul manifestă imprudență.

Pedeapsa aplicată pentru varianta-tip a infracțiunii prevăzute la alin. (1) este amenda în sumă de la 650 la 1150 unități convenționale sau închisoare de pînă la 5 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani. Raportat la art. 16 alin. (3) CP RM, infracțiunea în cauză este o *infracțiune mai puțin gravă*.

În ce privește cea de-a doua varietate-tip a infracțiunii (alin. (2) lit. a) art. 307 CP RM), inclusiv varianta calificată a acesteia (alin. (2) lit. c) art. 307 CP RM), pedeapsa aplicabilă este închisoare de la 3 la 7 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anu-

mite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani. De astă dată, în baza aceluiași art. 16 CP RM (alin. 4) deja infracțiunea este una *gravă*.

II. Arestarea ilegală cu bună-știință. O altă faptă pentru care judecătorul poate fi atras la răspundere penală este reglementată în alin. (2) art. 308 CP RM – *arestarea ilegală cu bună-știință*. Prin incriminarea unei astfel de fapte se urmărește apărarea ordinii de drept împotriva reținerilor și areștărilor ilegale.

Obiectul juridic special al infracțiunii are un caracter multiplu: *obiectul juridic principal* îl formează relațiile sociale cu privire la înfăptuirea justiției, sub aspectul aplicării arestării în condiții legale; *obiectul juridic secundar* îl constituie relațiile sociale cu privire la libertatea fizică a persoanei. În ipoteza consemnată la alin. (4) art. 308 CP RM, infracțiunea în cauză aduce atingere în plan secundar relațiilor sociale cu privire la viața și sănătatea persoanei.

Latura obiectivă a infracțiunii constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea sau inacțiunea de arestare ilegală [4, p. 786].

În accepțiunea alin. (2) art. 308 CP RM, prin „arestare” se are în vedere, după caz:

- arestarea preventivă, ca măsură reglementată de art. 185-187 din Codul de procedură penală [8] (în continuare CPP RM);
- arestare la domiciliu, ca măsură reglementată de art. 188 din CPP RM;
- arestul contravențional, ca sancțiune contravențională reglementată de art. 38 din Codul contravențional [6].

Este important de precizat că arestarea este ilegală atunci cînd nu se respectă temeiurile, termenele, condițiile de aplicabilitate față de anumite categorii de persoane sau alte condiții esențiale, stabilite de CPP RM sau de Codul contravențional.

Infracțiunea poate fi săvârșită nu doar pe calea acțiunii, dar și pe calea inacțiunii. Astfel, dacă făptuitorul nu-și îndeplinește obligația de a repune persoana în libertate, deși putea și trebuia să o îndeplinească, atunci el săvârșeste o inacțiune care este calificată ca arestare ilegală. În alți termeni, arestarea ilegală se comite prin acțiune în cazul în care, pînă în momentul săvârșirii faptei incriminate la alin. (2) art. 308 CP RM, victima era lipsită de libertate în mod legal, iar la încetarea temeiului

legal al privării de libertate făptuitorul omite să o elibereze [4, p. 788]. Or, potrivit art. 11 alin. (6) din CPP RM, instanța judecătorească este obligată să elibereze imediat orice persoană dacă temeiurile arestării au decăzut.

Infrațiunea este una *formală*, ea consumându-se din momentul în care lezarea libertății fizice a victimei (care poate fi bănuț, învinut sau inculpat, ori contravenient) a devenit efectivă, punând în evidență imposibilitatea victimei de a se deplasa ori de a acționa conform voinței și intereselor sale.

Latura subiectivă a infrațiunii se caracterizează prin intenție directă.

Subiect al infrațiunii poate fi: judecătorul de instrucție, judecătorul; judecătorul din cadrul completului de judecată. În ultima ipoteză, infrațiunea este săvârșită în coautorat. Alte persoane (bunăoară, procurorul) nu pot fi subiecți ai infrațiunii, acestea pot doar contribui la săvârșirea infrațiunii în cauză în calitate de organizatori, instigatori sau complici [4, p. 788].

Referitor la *pedeapsa penală* aplicabilă în cazul comiterii unei astfel de fapte, precizăm că aceasta cuprinde închisoare de pînă la 3 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani, ceea ce denotă că infrațiunea este una mai puțin gravă.

În ce privește varianta calificată a infrațiunii (alin. (4) art. 308 CP RM), care implică „provocarea unor urmări grave”, pedeapsa aplicabilă este închisoare de la 3 la 7 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani (ca și în cazul variantei calificate a infrațiunii prevăzute la art. 307). În asemenea condiții infrațiunea este deja una *gravă*.

III. Constrîngerea de a face declarații. Potrivit art. 309 CP RM: „Constrîngerea persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații, de a încheia acord de recunoaștere a vinovăției, constrîngerea, în același mod, a expertului de a face concluzia sau a traducătorului, sau a interpretului de a face o traducere sau interpretare incorectă de către persoana care constată infrațiunea, ofițerul de urmărire penală, procuror sau de către judecător, dacă aceasta nu constituie tortură, tratament inuman sau degradant, se pedepsesc cu închisoare de la 2 la 6 ani sau cu amendă în mări-

me de la 1150 la 1350 de unități convenționale, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de 5 ani.”

Pentru înțelegerea necesității incriminării în cauză sunt relevante prevederile legislației procesual penale. În acest sens, art. 10 alin. (2) din CPP RM prevede că aplicarea de către organele competente a măsurilor de constrîngere față de o persoană se admite numai în cazurile și în modul strict prevăzute de Codul de procedură penală. De asemenea, potrivit art. 103 alin. (3) CPP RM „bănuț, învinut sau inculpatul nu poate fi forțat să mărturisească împotriva sa sau împotriva rudelor sale apropiate ori să-și recunoască vinovăția și nu poate fi tras la răspundere pentru refuzul de a face astfel de declarații”. În același timp, conform art. 11 alin. (9) CPP RM „în timpul desfășurării procesului penal nimeni nu poate fi maltratat fizic sau psihic și sunt interzise orice acțiuni și metode care creează pericol pentru viața și sănătatea omului, chiar și cu acordul acestuia. Persoana reținută, arestată preventiv nu poate fi supusă violenței, amenințărilor sau unor metode care ar afecta capacitatea ei de a lua decizii și de a-și exprima opiniile”. Ținînd cont de aceste prevederi legale, dar și de alte prevederi similare, considerăm că este justificată incriminarea în art. 309 CP RM fapta de constrîngere de a face declarații.

Obiectul juridic special al infrațiunii are un caracter multiplu: *obiectul juridic principal* îl formează relațiile sociale cu privire la contribuția la înfăptuirea justiției, sub aspectul neadmiterii constrîngerii unor persoane participante la procesul penal să săvârșească acțiuni ce nu corespund cu voința lor; *obiectul juridic secundar* îl constituie relațiile sociale cu privire la libertatea psihică (morală), integritatea corporală sau sănătatea persoanei. Infrațiunea are *obiect material* în cazul în care presupune influențarea nemijlocită infracțională asupra corpului victimei.

Victimă a infrațiunii este după caz: învinutul, bănuț, victima (în sens procesual), partea vătămată, martorul, partea civilă, partea civilmente responsabilă, expertul, traducătorul, interpretul.

Latura obiectivă a infrațiunii constă în fapta prejudiciabilă exprimată prin următoarele modalități normative cu caracter alternativ:

a) constrângerea persoanei, prin amenințare sau alte acte ilegale, de a face declarații, de a încheia acordul de recunoaștere a vinovăției;

b) constrângerea expertului, prin amenințare sau alte acte ilegale, de a face concluzia;

c) constrângerea traducătorului sau interpretului, prin amenințare sau alte acte ilegale, de a face o traducere sau interpretare incorectă.

După cum se poate observa, în fiecare dintre cele trei modalități, făptuitorul constrânge victima, recurgând la amenințare sau la alte acte ilegale.

Termenul „constrângere” are înțelesul de influențare asupra victimei, astfel încât aceasta să fie lipsită de posibilitatea de a-și dirija acțiunile. În cazul în care victima nu va fi lipsită de posibilitatea de a-și dirija acțiunile, nu vom fi în prezența infracțiunii specificate la art. 309 CP RM. De exemplu, *instigarea* la prezentarea, cu bună-știință, a declarației mincinoase de către martor sau partea vătămată, a concluziei false de către specialist sau expert, a traducerii sau a interpretării incorecte de către traducător sau interpret, dacă această acțiune a fost săvârșită în cadrul procesului civil, procesului penal, procesului contravențional sau în instanța de judecată internațională, urmează a fi calificată în baza alin. (4) art. 42 și art. 312 CP RM [4, p. 790].

Totodată, este important de precizat că nu atrage răspundere conform art. 309 CP RM: a) constrângerea persoanei la eschivarea de la depunerea declarațiilor; b) constrângerea expertului la eschivarea de la formularea concluziilor sau declarațiilor; c) constrângerea traducătorului sau a interpretului la eschivarea de la efectuarea interpretărilor sau traducerilor.

Pentru calificarea faptei în baza art. 309 CP RM, nu are importanță dacă persoana este constrânsă să facă declarații false sau veridice. La fel, nu contează dacă expertul este constrâns să facă o concluzie falsă sau veridică. Sub acest aspect, infracțiunea prevăzută la art. 309 CP RM se deosebește de infracțiunea specificată la art. 314 CP RM. În ultimul caz, răspunderea se aplică pentru constrângerea martorului sau a părții vătămate de a face declarații numai mincinoase, ori a expertului de a face concluzii numai false [4, p. 790].

În ceea ce privește traducătorul sau interpretul, acesta este constrâns să facă o traducere sau interpretare „incorectă” atît în cazul infracțiunii

specificate la art. 309 CP RM, cît și în cazul infracțiunii prevăzute la art. 314 CP RM.

Metodele de constrângere la care poate recurge subiectul infracțiunii specificate la art. 309 CP RM sunt: a) amenințare și b) alte acte ilegale. În esență, aceste metode sunt expuse de legiuitor ca *semne estimative* ale componenței de infracțiune.

Prin „amenințare” se are în vedere: a) amenințarea cu violență; b) amenințarea cu divulgarea unor informații compromițătoare; c) amenințarea cu distrugerea sau deteriorarea bunurilor; d) amenințarea cu răpirea unei persoane; e) amenințarea cu răpirea mijlocului de transport etc. În cazul în care amenințarea se exprimă în amenințarea cu omor sau cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății, nu va fi necesară calificarea suplimentară conform art. 155 CP RM (*Amenințarea cu omor sau cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății*). În caz contrar, va fi încălcat principiul de neadmitere a sancționării duble a aceleiași fapte [4, p. 791].

Prin „alte acte ilegale” se înțelege: a) violența; b) profitarea de starea de dependență a victimei; c) profitarea de starea de vulnerabilitate a persoanei; d) hipnoza; e) tehnica influențării psihologice graduale; f) tehnica influențării psiholingvistice etc. [4, p. 791].

Violența, aplicată în contextul infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM, poate atinge intensitatea maximă de vătămare intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății. Nu este necesară calificarea suplimentară conform art. 152 CP RM (*Vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății*) sau art. 78 Cod Contravențional (*Vătămarea integrității corporale*) [6]. Altfel va fi încălcat principiul de neadmitere a sancționării duble a aceleiași fapte.

În același timp, este important de reținut că actele ilegale exercitate asupra victimei nu trebuie să îmbrace forma torturii sau a tratamentului inuman sau degradant. Altfel, răspunderea se va aplica potrivit uneia dintre prevederile art. 166¹ CP RM (*Tortura, tratamentul inuman sau degradant*).

Nu poate forma conținutul noțiunii de constrângere, din art. 309 CP RM, influențarea asupra victimei prin rugăminți, ordine, îndemnuri, înșelare, prin promisiunea, oferirea sau darea de bunuri, servicii ori alte avantaje patrimoniale sau nepatrimoniale etc. [4, p. 791].

În prezența primei sale modalități normative, acțiunea prejudiciabilă specificată la art. 309 CP RM se poate concretiza nu doar în constrângerea persoanei de a face declarații, ci și în constrângerea persoanei de a încheia acordul de recunoaștere a vinovăției.

Procedura specială privind acordul de recunoaștere a vinovăției este reglementat de art. 504-509 din CPP RM [8]. Printre altele, în conformitate cu aceste reglementări, acordul de recunoaștere a vinovăției este o tranzacție încheiată între procuror și învinuit sau, după caz, inculpat, care și-a dat consimțământul de a-și recunoaște vina în schimbul unei pedepse mai reduse. Acordul de recunoaștere a vinovăției se întocmește în scris, cu participarea obligatorie a apărătorului, învinuitului sau inculpatului în cazul infracțiunilor ușoare, mai puțin grave și grave. Este interzis instanței de judecată să participe la discuții de recunoaștere a vinovăției. Instanța este obligată să constate dacă acordul de recunoaștere a vinovăției a fost încheiat în condițiile legii, în mod benevol, cu participarea apărătorului și dacă există suficiente probe care confirmă condamnarea. În funcție de aceste circumstanțe, instanța poate să accepte sau nu acordul de recunoaștere a vinovăției.

În același timp, normele citate (art. 504-509 din CPP RM) prevăd și alte condiții ce trebuie respectate în cadrul procedurii de încheiere a acordului de recunoaștere a vinovăției, care exclud categoric eventualitatea încheierii acestuia prin constrângere.

Infraacțiunea prevăzută la art. 309 CP RM este o *infraacțiune formală* și se consideră consumată din momentul constrângerii victimei. Pentru calificare nu este relevant dacă victima va îndeplini acțiunea la care este constrânsă sau nu. O asemenea circumstanță poate fi luată în considerare la individualizarea pedepsei.

Latura subiectivă se caracterizează prin intenție directă, iar motivele pot fi: interes material, tendința de autoafirmare, înțelegerea denaturată a obligațiilor de serviciu, incapacitatea de a soluționa pe căi legale problema procesuală creată etc.

Scopul infracțiunii este unul special și poate îmbrăca oricare din următoarele trei forme:

a) scopul de a o face pe victimă să depună declarații;

b) scopul de a o face pe victimă (expert) să formuleze concluzia;

c) scopul de a o face pe victimă (traducător sau interpret) să efectueze o traducere sau o interpretare incorectă.

Oricare alt scop exclude calificarea faptei în baza art. 309 CP RM. Pentru aplicarea pedepsei prevăzute de acest articol nu contează dacă scopul menționat a ajuns să fie realizat: dacă persoana a făcut declarații; dacă expertul a făcut concluzia; dacă traducătorul sau interpretul a făcut o traducere sau interpretare incorectă.

Subiectul infracțiunii este unul special, care trebuie să aibă una din următoarele calități speciale: persoana care constată infracțiunea, ofițer de urmărire penală, procuror, judecător (inclusiv judecător de instrucție). Dacă oricare altă persoană (decît cele menționate) fie constrânge martorul sau partea vătămată să depună declarații mincinoase, fie constrânge expertul să formuleze concluzii sau declarații false, fie constrânge interpretul sau traducătorul să efectueze interpretări sau traduceri incorecte, răspunderea i se va aplica în baza art. 314 CP RM și nu a art. 309 CP RM [4, p. 793].

Sanctiunea normei cuprinse în art. 309 CP RM – închisoare de la 2 la 6 ani sau cu amendă în mărime de la 1150 la 1350 de unități convenționale, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de 5 ani, denotă că infracțiunea analizată este una *gravă*.

Generalizând asupra celor expuse, conchidem că în ambele sisteme de drept, legiuitorii au identificat câteva fapte ilegale concrete pentru care au prevăzut răspunderea penală a judecătorilor. Privite în ansamblu, se poate susține cu certitudine necesitatea și utilitatea unor astfel de incriminări în conduita judecătorilor, întrucât anume ei sunt cei chemați să realizeze justiția în stat și astfel se pot evita eventualele atingeri aduse acestora din partea însuși a castei magistraților. Pe de altă parte însă, considerăm că faptele în cauză privesc în detalii ridica diferite semne de întrebare care, dacă e să fim sinceri, conturează un real pericol pentru independența și inviolabilitatea judecătorului, precum și pentru securitatea juridică a acestuia. Aceste și alte momente ne propunem să le punctăm însă cu ocazia unui alt demers științific.

Bibliografie

1. Antoniu G. *Observații cu privire la anteproiectul unui al doilea Cod Penal*. În: Revista de Drept Penal, 2008, nr.1, p. 9-34.
2. Baltag D., Ghernaja G.-C. *Răspunderea și responsabilitatea juridică a judecătorilor în exercitarea justiției*. Chișinău: ULIM, 2012. 304 p.
3. Bogdan S., Șerban D.A. *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra persoanei și contra înfăptuirii justiției*. București: Universul Juridic, 2017. 392 p.
4. Brînză S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: S.n., 2015. 1300 p.
5. Bulai C. *Manual de drept penal. Partea generală*. București: ALL, 1997.
6. *Codul contravențional al Republicii Moldova* nr. 218 din 24.10.2008. În: Monitorul Oficial nr. 3-6 din 16.01.2009 (actualizat la 16.12.2016).
7. *Codul de etică al judecătorului*, aprobat prin hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 366/15 din 29 noiembrie 2007, în vigoare de la 1 ianuarie 2008. [resurs electronic]: <http://cj.md/uploads/Codul-de-etic-al-judecatorului.pdf>. (accesat la 12.08.2018).
8. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova* nr. 122 din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial nr. 104-110 din 07.06.2003 (actualizat la 27.09.2013).
9. *Codul penal al Republicii Moldova* nr. 985 din 18.04.2002. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 14.04.2009, nr. 72-74 (cu modificări și completări pînă la 24.05.2018).
10. Cozma D. *Imunitatea judecătorului – garanție a independenței acestuia*. În: Закон и Жизнь, 2015, nr. 8, p. 49-52.
11. Cozma D. *Reflecții asupra imunității judecătorului ca element al statutului său juridic*. În: Revista științifică internațională „Supremația dreptului”, 2016, nr. 1, p. 104-111.
12. Cozma D. *Unele reflecții asupra statutului de funcționar public al magistratului*. În: Legea și Viața, 2017, nr. 6, p. 41-45.
13. Dragomir F. *Răspunderea penală a magistratului*. București: C.H. Beck, 2011. 372 p.
14. Duvac C. *Infracțiunile contra înfăptuirii justiției din perspective noului cod penal și a codului penal în vigoare*. În: Revista de Drept Penal, 2013, nr. 3, p. 39-77.
15. *Expunerea de motive a Proiectului noului Cod Penal*. [resurs electronic]: <http://just.ro>.
16. Gârbuleț I. *Abaterile disciplinare ale magistraților*. București: Universul Juridic, 2016. 548 p.
17. *Hotărârea Parlamentului RM pentru aprobarea Strategiei de consolidare a sistemului judecătoresc și a Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei de consolidare a sistemului judecătoresc*, nr. 174 din 19.07.2007. În: Monitorul Oficial Nr. 136-140 din 31.08.2007.
18. *Legea nr.303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor*. Republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 653 din 22 iulie 2005.
19. *Legea Republicii Moldova cu privire la statutul judecătorului*, nr. 544 din 20.07.1995. Republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, din 15.08.2002, nr. 117-119 (cu modificări și completări pînă în 31.08.2012)
20. *Noul Cod Penal al României* (Legea nr. 286/2009). În: Monitorul Oficial al României nr. 510 din 24 iulie 2009. În vigoare de la 1 februarie 2014.
21. Oprea M. *Infracțiuni contra înfăptuirii justiției*. București: Universul Juridic, 2015.
22. Toader T. *Infracțiunile prevăzute în legile speciale. Reglementare – Doctrină – Decizii ale Curții Constituționale – Jurisprudență*. Ed. A 4-a. București: Hamangiu, 2011.
23. Ulianovschi Gh. *Infracțiuni care împiedică înfăptuirea justiției*. Chișinău: 1999. 174 p.
24. Байсалуева Э.Ф. *Преступления против правосудия, совершаемые лицами, осуществляющими предварительное расследование: квалификация, ответственность*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Тюмень, 2006. 28 p.